

EL 9 DE SETEMBRE DE 2002 S'HAN COMPLERT CENT anys del naixement, a Reus, de Josep Iglésies i Fort. Entre molts altres mèrits i distincions, Iglésies va rebre de mans de l'alcalde Martí –el 1983– la medalla d'or al mèrit municipal. Tres anys després, arran de la mort del seu benvolgut amic i compatrici, Ramon Amigó va escriure: “Quan ens aturem a pensar en la quantitat d'obra d'investigació seriosa feta per Josep Iglésies, ens agafa una esgarripança. A part d'atendre la seva indústria de la Riba, havia sentit curiositat per una colla de disciplines intel·lectuals: la geografia, la biografia, les narracions i llegendes, la història, la toponímia i la demografia, un tema que ha agabellat els seus últims anys”, i conclou que Catalunya havia perdut “un dels fills que més l'han honorada amb la seva generosa laboriositat”.

Quan Iglésies va fer setanta anys, el 1972, la *Revista del Centre de Lectura* li va dedicar un número monogràfic, que incloïa una conversa mantinguda amb Andreu Pujol. En un moment determinat, Iglésies hi afirmava: “No sóc res més que un autodidacta. Abans de la guerra gairebé tots ho érem. Tot allò que en l'ordre cultural va produir de millor la Catalunya d'aquell període es va fer de 7 a 9 del vespre en tancar els tallers, les botigues i els despatxos, a les entitats populars, centres excursionistes i ateneus que hi havia a cada localitat important. Sóc un de tants que treballava en entitats d'aquesta mena, de les quals el nostre Centre de Lectura era un brillantíssim exponent. Em plau proclamar-me fill de l'esperit del Centre de Lectura de Reus”.

No hi ha dubte que Iglésies ha estat un dels representants més genuïns del Noucentisme reusenc. La seva obra científica és un veritable exemple d'allò que s'ha anomenat “una obra ben feta” i com a tal ha estat reconeguda a tots els nivells. La seva bibliografia és extraordinàriament extensa: al voltant de quatre-cents títols, entre llibres i articles. Al costat d'aquesta ingent obra impresa i prou coneguda, hi ha una part que encara no ha estat difosa i estudiada com es mereix: el seu epistolari. Com a petita contribució a la commemoració del centenari, ofereixo tot seguit uns quants tasts relatius a les seves relacions amb el Centre de Lectura i amb l'Associació d'Estudis Reusencs, unes relacions que van ser llargues, intenses i fructuoses.

Iglésies, Santasusagna i Vilaseca (1927-1932)

Entre la correspondència personal del seu vell amic i company Salvador Vilaseca i Anguera (Reus, 1896-1975), actualment conservada al Museu homònim,

hi ha un nombre considerable de cartes d'Iglésies (més d'un centenar), la majoria manuscrites –amb una lletra menuda i molt característica. Com és sabut, Iglésies va col·laborar repetidament en la *Revista del Centre de Lectura*. Per causes que ara no cal explicar, l'any 1927 van dimitir tots els redactors de la Revista, tret de Vilaseca, que maldà per evitar-ne la desaparició. La tasca a què s'enfrontà Vilaseca era feixuga, sobretot si tenim en compte que la Revista tenia periodicitat mensual. Lògicament, Vilaseca demanà la col·laboració de molts dels seus amics i coneguts i àdhuc aconseguí recuperar algun dels redactors dimissionaris, entre els quals destacava Joaquim Santasusagna i Vallès (Reus, 1899-1982). Iglésies era amic d'ambdós i va servir de pont. El 26 de març d'aquell any 1927, des de la seva indústria de la Riba, Iglésies va escriure a Vilaseca:

“[...] No sé si teniu un interès veritable en arranjar l'afer d'intervenció de Santasusagna en la Revista. Dintre poc, es tornarà a publicar “Reus”; hi és compromès Martí Bages, Santasusagna gairebé que també. És possible que resteu absolutament sol; majorment quan hom ha dit, que si el diari i la revista no poden viure plegades per falta d'original, és la Revista qui deu morir abans. / Hi ha una base sobre la qual potser Santasusagna acceptaria actuar de nou al vostre costat, és que li féssiu cedir un nomenament de co-redactor en cap. Res s'oposa a que a la Revista hi hagi dos redactors en cap: vós i Santasusagna. Altrament això, asseguraria que només depèn de vós. / Vaig entregar a Santasusagna la ressenya de la conferència de Batista Roca. Vos tinc fetes 4 planes de bibliografia i 2 d'Intermezzo. Aquesta darrera secció donava molta amenitat a la Revista i soluciona l'omplir dues planes cada número. Potser fóra convenient reprendre-la. [...]”

El diari *Reus*, efectivament, va tornar a sortir l'1 de juny de 1927, tot comptant amb Santasusagna, Antoni Martí Baiges i algun altre exredactor de la Revista, però va desaparèixer el 9 d'agost de 1928. Santasusagna va continuar col·laborant amb molta regularitat en la Revista fins a l'abril de 1928, bàsicament amb ressenyes de llibres i conferències, però després estigué més de dos anys sense publicar-hi res. Vilaseca va mantenir la seva responsabilitat fins al 1929. Iglésies, que també va col·laborar al diari *Reus*, va continuar publicant articles i ressenyes a la Revista força sovint (a l'igual de Vilaseca). Val a dir que tots es retrobaren –com a redactors o col·laboradors– al diari *Les Circumstàncies* (a partir del març de 1930).

En el centenari de Josep Iglésies

Jaume Massó Carballido

Arqueòleg, museòleg i director de les Edicions del Centre de Lectura

Una altra mostra de l'afecte d'Iglésies pel Centre de Lectura és una carta que no porta data (tot i que es pot deduir que va ser escrita entre l'abril de 1931 i el febrer de 1932) i que fa referència a una versió preliminar del llibre *La indústria del sílex a Catalunya. Les estacions tallers del Priorat i extensions*, de Vilaseca. Atès l'interès del seu contingut, la reproduïm íntegrament:

"Amic Vilaseca: / He rebut la vostra carta junt amb el paquet de Torrell. Haureu rebut també la meua. / Torrell em parla del vostre llibre sobre els tallers de sílex. Pens que el C[entre] de L[ectura] l'hauria de publicar. Edita les nostres guies d'excursionisme que no tenen interès científic i seria injust i, per mi ridícul, que l'entitat reculés davant d'una obra de veritable autoritat, la qual fa també referència a les comarques tarragonines. / El C. de L. és una entitat popular i està bé que ho sigui, però si al costat de les taques [?] populars el Centre pot comptar amb un petit grup de persones dispostes a emprendre coses d'un nivell superior, seran aquestes coses, al capdevall, les que enaltiran el nom de Reus i la generació que les duigué a terme. Passen les conferències i les exposicions sense rastre positiu i quedaran els llibres i, lligat amb ells, el nom de l'agrupació i de la ciutat. Amb la vostra ajuda el Centre pot emprendre l'època més alta del seu historial. Altrament, fora del Centre, crec molt difícil que a Reus es puguin fer coses d'un cert ordre. / Desseguida que la meua esposa es llevi, visitaré a D. Pau [Font de Rubinat] i reunirem la Comissió d'Edicions que, pràcticament, no funciona. Però per mostrar el que vós heu fet fins ara, hauríeu de donar pressa a la preparació de l'exposició de vostre material. De tota la resta sóc jo qui m'en encarrego. / Ens veurem a la primera ocasió i podrem parlar extensament de tot. Sentiria que la vostra obra hagués d'eixir a Madrid. Va perill de perdre's per allà dalt. A més, el canvi polític pot influir en l'aplacament de publicacions. La Secció de Prehist[òria] de la Junta para la Ampli[ac]i[ó]n de Estud[i]os fa molt de temps que no ha publicat res. Intentarem si pot eixir a Reus mateix. Cas que no fos possible i, crec segur que ho serà, mirarem a Barcelona. Però honor pel Centre fora que ho publicués ell i cal que així s'esdevingui. / Vostre / Josep Iglésies" [signat].

El llibre en qüestió s'acabaria publicant al començament de 1936, a Reus, editat per la Llibreria Nacional i Estrangera, de Salvador Torrell, i imprès per Marian Roca.

Josep Iglésies, prohibit (1948)

Pere Anguera, l'any 1983, recordava que "Josep Iglésies fou durant els primers anys de la postguerra, quan tot allò que feia olor de català era perseguit amb més força, un ardit i arriscat resistent cultural: acollí entre 1946 i 1953 més d'un centenar de sessions acadèmiques, essencialment lectures de poemes, a casa seva, al passatge Permanyer; assistí a activitats similars fetes a d'altres domicilis o a l'aire lliure; publicà llibres, sempre en català, alterant-ne la data d'edició, per eludir la feixuga llosa de la censura que imposava massa sovint la prohibició; o finançà l'edició d'obres o altres activitats".

L'any 1948, el Centre de Lectura de Reus va poder reprendre –amb les dificultats que són d'imaginar– les seves activitats. Salvador Vilaseca, que formava part de la primera Junta Directiva de la postguerra, va proposar al seu vell amic Iglésies que dictés una conferència a l'entitat. La gestió semblava ben endegada perquè Iglésies s'hi va mostrar disposat, però aviat van començar els problemes. A mitjan octubre, Iglésies va rebre un retall del *Diario Español* (del dia 10) en què s'anunciava l'organització d'una sortida de la Secció Excursionista del Centre per al dia 12. La nota citava el recorregut de l'excursió d'aquesta manera: "Alcover.- Fuente del mas del Geperut.- Fuente y mas del Gato.- Ermita y fuente de Gràcia. Puig de Marth.- Barranco de los Pilares.- Fuente gorda.- Fuente grande.- Riba."

El dia 17, Iglésies va escriure a Vilaseca: "Aquests dies he sostingut penoses polèmiques davant la possibilitat d'acceptar la conferència del Centre de Lectura. Ara acabo de rebre l'adjunt retall de diari, el qual conté un anunci ridícul, amb una grotesca traducció de la nostra toponímia. Veritablement, si aquest anunci no és fill d'una broma mal intencionada, el nivell cultural dels excursionistes del Centre ha d'haver davallat vergonyosament. / Si vós no hi fóssiu barrejat, us demanaria de deixar enlaire la meua col·laboració amb nois que publiquen notes com la del cas. Però a vós no us puc negar res. Faré

allò que vulgueu, amb la condició que l'acte ha d'ésser totalment en català i de cap manera sota l'organització de la Secció Excursionista. Tot cas l'hauríeu d'anunciar com del Centre, sense la intervenció de cap Secció. I potser seria millor que deixéssim passar uns dies a fi que s'hagi apaïvat la riota que deu haver produït el desgraciat anunci."

Van passar uns quants dies, ben pocs, i Vilaseca tornà a insistir-hi. El dia 21, Iglésies li va respondre: "Encara que la meua carta era escrita sota desagradables impressions, era un accentiment. No visc a Reus i no puc jutjar allò que es fa al Centre, puix ho desconec. És molt fàcil de desorientar-me. Però tinc prou enteresa per saber allò que he de fer en certs moments. I em plauria de sacrificar tots els prejudicis, justos o injustos, totes les desorientacions, a honor de la vostra persona. / Tal volta això que ara diré és encara fill d'una insidiosa informació. Però suposo que ningú pretén fer-me parlar en castellà? Amb això, naturalment, no podria passar-hi. / El tema de la conferència serà, d'acord amb el vostre voler, sobre Pere Gil. Podria ésser anunciat: "El jesuïta reusenc Pere Gil (1552-1622)" o bé "Un reusenc del segle XVI. El pare Pere Gil" o bé "Un reusenc del segle XVI, autor d'una Geografia de Catalunya. El pare Pere Gil". En fi, vós mateix".

La conferència, finalment, es va programar per al dia 17 de novembre. Però no es va portar a terme fins tres mesos després. La causa la trobem en una altra carta d'Iglésies, datada el 13 de novembre: "Venint de la Riba he trobat les vostres dues cartes i em faig càrrec que hi ha hagut alguna prohibició policíaca. Hi deu haver una fitxa del temps de les responsabilitats polítiques i ha tret el nas. Res més. No voldria que féssiu cap pas, ni vós, ni el president del Centre, per obtenir un permís o un tracte de condescendència. El millor seria que ho deixéssiu córrer. Com podeu suposar, per part meua, no hi ha cap interès per exhibir-me a Reus i si la meua intervenció a les tasques del Centre encara ha de donar mals de cap, crec que és molt millor evitar-los. / No m'ofèn el més mínim que la conferència no es faci, ni el fet ha de minorar gota l'estima que em mereixeu vós i el Centre de Lectura. Només m'agradaria conèixer els detalls a fi de saber com he de bellugar-me.

Us ben asseguro que per res del món voldria que l'acte acabés per tenir lloc, com a fruit d'un forceig o d'un acte de misericòrdia. M'hi sentiria cohibit. / Us tinc tota la confiança però he de dir que la conferència no val el més petit compromís davant de cap autoritat. La prohibició m'ha divertit. No us hi encaparréu que no val gens la pena."

Dissortadament, no he trobat enlloc més informació sobre aquesta prohibició temporal. El llibre d'actes de la Junta Directiva del Centre de Lectura no aclareix res: en la sessió del 14 de febrer de 1949 es va informar, simplement, que "el Sr. Vilaseca anuncia que la conferència de que havia hablat en otra reunió a cargo de D. José Iglesias Fort sobre el "Reusense P. Pedro Gil", tindrà lugar el dia 22 del actual." Aquest cop, Iglésies va poder parlar sense entrebancs oficials. Fins i tot el *Diario Español* del dia 26 va publicar una ressenya favorable de la conferència, amb títol a dues columnes. Com és natural, el redactor no aclareix en quin idioma s'havia fet, però al final de la crònica hi un mot prou significatiu: "[Don José Iglesias...] termina su interesante disertación haciendo una imagen llena de sugerencias de la persona de Pedro Gil, y con palabras evocativas acabó indicando su reusenquismo".

Com tots els escriptors laics en català, Iglésies va patir els cops de destrall de la censura franquista, fins i tot en petites obres de divulgació històrica. Un dels temes menys apreciats pels censors espanyols era el de la Guerra de Separació. Vist amb ulls centralistes i uniformadors, historiar la lluita dels catalans contra Felip IV era perillós i calia vigilar com s'explicava al públic. A la segona meitat dels seixanta, però, la tolerància era una mica més àmplia i es van autoritzar –amb els retalls corresponents– llibres com *La guerra dels segadors*, d'Eva Serra (1966) o *El setge de Cambrils l'any 1640*, de Josep Iglésies (1967). No cal dir que l'esment de la brutal repressió de l'exèrcit filipista a Cambrils, encara avui recordada, no va agradar gens als censors. L'obra d'Iglésies, és clar, en va patir les conseqüències. El 9 de juny de 1967, deia al seu amic Vilaseca: "[...] a darrers de mes espero poder-vos enviar un volumet vulgaritzador del setge de Cambrils el 1640, el qual fa 4 anys vaig escriure per als Episodis de la Història i la censura havia

desautoritzat tres vegades." I, encara, el 28 de juny: "Corresponc amb *El setge de Cambrils*, el qual vaig escriure fa bastants anys i que la censura havia rebutjat tres vegades. Ara ha pogut sortir per bé que retocat. El dedico a Mn. Sanabre, recordant-li el volum que tenia promès a l'Associació d'Estudis Reusencs."

Iglésies sabia perfectament que la seva llengua estava en clar desavantatge davant l'aleshores únic idioma oficial. Volia que s'aprofitessin totes les oportunitats i es queixava quan –al seu entendre– es malmetien els mitjans. És evident que si hagués estat per ell, tots els llibres de la col·lecció Rosa de Reus s'haurien publicat en català. El dia 28 de desembre de 1968, però molt seriosament, va escriure a Vilaseca: "[...] comença a ésser hora que unes edicions fetes a Reus facin plenament honor a la nostra llengua. Fer el contrari seria col·laborar a la seva persecució. El Sr. Vilella, que no tenia res de catalanista, va tenir molt bona cura de donar solament un màxim d'un terç de llibres castellans. Als vostres amics i seguidors no ens plauria gens que, sota la vostra presidència, aquest terç pogués ésser ampliat i precisament amb temes enllà d'Alcanyis. Ben al contrari ens plauria molt de veure que les nostres edicions se situen en la línia de recuperació espiritual que guanya el país."

No cal dir que són fets i paraules que encara cal tenir molt en compte.

Iglésies i els "Amics de la Poesia" de Reus (1949)

Com ja és sabut, l'any 1949 es va formar –al si de la Secció de Literatura del Centre de Lectura de Reus– un grup anomenat "Amics de la Poesia", tot seguint el model d'un agrupament homònim barceloní. Quaranta-cinc anys després, un dels seus components, Ramon Amigó, va explicar que el grup reusenc "[...] tenia com a finalitat donar a conèixer el moviment poètic i, doncs, la situació de la llengua i dels seus coneadors, mitjançant lectures i intercanvis. La gent que contribuïa a sostenir la iniciativa, amb l'assistència a les sessions i amb aportació econòmica (algú es limitava a aquest segon aspecte) era si fa no fa la mateixa que es trobava en actes de naturalesa semblant. En algun moment, hi va haver inscrites una cinquantena de persones [...]".

No cal dir que Josep Iglésies (aleshores establert a Barcelona) va veure amb molt bons ulls la iniciativa i de seguida va ajudar els seus responsables. Gràcies a l'epistolari d'Iglésies, conservat a l'arxiu del Museu Salvador Vilaseca, podem conèixer uns quants detalls sobre les primeres activitats d'aquests "Amics de la Poesia". El 16 de febrer de 1949, Iglésies va trametre al seu amic Vilaseca (vocal de la Junta Directiva del Centre) una carta en què li deia: "[...] Us escric pel següent: / Va venir fa uns dies l'Arnavat. Ha dimitit de membre de la Directiva de la Secció de Literatura del Centre de Lectura, puix diu que amb la Llucieta Canyà no hi ha res a fer. Per la meua part us diré que he cullit el mal efecte que fa veure com el Centre regala centenars de pessetes a conferenciants de poca categoria. / L'Arnavat, en Correig, el Xavier Amorós i l'Amigó, desenganyats de la Secció de Literatura del C. de L., es proposen crear a Reus, pel seu compte, uns "Amics de la Poesia" a l'objecte de donar lectures mensuals de poetes catalans. M'he compromès a proporcionar-los els poetes o posar-los en contacte amb els que siguin del seu interès. He convençut a l'Arnavat que, primer que tot, intentessin acullir-se dins del Centre de Lectura, sol·licitant que, almenys, els fos prestat el local. Ha obtingut, segons m'escrivi, el beneplàcit inicial de l'Aiguader, però tem que dins de la Directiva, per part dels representants de la Secció de Literatura, hi hagi qui s'oposi als seus intents. / Crec que el Centre ha de procurar no deixar-se escapar aquests xicots. El millor seria que se'ls constituïssin en Junta de la Secció de Literatura sense les noses de la Llucieta, però si això no és possible, almenys que no puguin dir que el Centre de Lectura els ha rebutjat, és a dir, que no es vegin obligats a constituir-se en una nova capelleta en ple carrer. El seu intent inicial era ja fer les lectures en cases particulars. Tenen un cos de subscriptors disposats a atendre les despeses de desplaçament dels poetes. / Penso que no se us escapa que, si tota la gent de bona fe, es va deslligant de l'entitat del carrer Major, el panorama que aquesta oferirà serà aviat ben galdós. Només em permeto demanar-vos que feu veure a l'Aiguader la conveniència de servir vora el Centre, aquests xicots."

La senyora Llucieta Canyà i Martí (la Bisbal

d'Empordà 1907 - Barcelona 1980), confeccionant i autora –entre altres coses– de l'inefable llibre *L'etern femení* (i, més endavant, de *L'etern masculí*), havia estat designada “a dit” –pel president del Centre, Enric Aguadé Parés– membre de la junta de la Secció de Literatura. La incompatibilitat entre el poeta Josep Maria Arnabat i Vilaró (Reus 1917-1977) i “la Llucieta” era previsible, ateses les seves diferències ideològiques, unes diferències que es van posar de manifest molt aviat. Ramon Amigó (al llibre ja esmentat) ens n'ofereix una mostra força significativa: “Quan s'havia convingut amb Octavi Saltor que oferiria la seva col·laboració als “Amics” de Reus, hi va haver un intent d'intercepció del projecte: la Llucieta Canyà [...] va voler fer un gest de protecció a favor del seu amic Saltor i el va advertir del risc que corria desplaçant-se a Reus on aquell grup de “rojos separatistas” li havien parat un parany. Octavi Saltor, que la devia conèixer bé, després de prendre tanmateix alguna precaució davant d'aquella advertència, va correspondre la cortesia amical de la Llucieta amb la grolleria de no fer-ne cap cas, i es va presentar a Reus el dia que s'havia concertat.” Val a dir que el tema de la conferència era la poesia de Salvador Albert i Pey (Palamós 1868 - Cerdanyola 1944).

El poeta (i polític) barceloní Octavi Saltor, de qui enguany –precisament– també es commemora el centenari del naixement (i el vintè aniversari de la mort), formava part del cercle d'amistats de Josep Iglésies. Per exemple, i d'acord amb el Dietari de Josep Maria López-Picó, sabem que Saltor va participar el 13 de febrer de 1949 en un acte cultural, de resistència clandestina, celebrat a la casa del matrimoni Iglésies-Fontserè al passatge de Permanyer. És evident, doncs, la participació d'Iglésies en la connexió de Saltor amb el grup reusenc. El 27 de març de 1949, Iglésies va tornar a escriure a Vilaseca: “Fins ahir, després d'haver-vos vist, no va arribar a les meves orelles una versió estrafolària de l'acte que havia d'ésser l'inaugural dels “Amics de la Poesia” de Reus. Crec que la cosa està plantejada a la Junta del Centre de Lectura. Concretament, he sabut que hi ha algú que intenta presentar la projectada conferència d'en Saltor com la glorificació de “un rojo”. M'interessa informar-vos sobre el

particular per si aneu a la Junta o voleu, al vostre torn, parlar-ne amb l'Aiguader. / Vós ja coneixeu en Saltor puix ell m'ha parlat de vós. La seva mare va morir al manicomi durant el temps roig i és enterrada a Reus. Per la meua banda conec el treball d'en Saltor sobre l'Albert i puc afirmar que la seva conferència serà un dels actes de més relleu que haurà celebrat el Centre de Lectura. És un gran orador, ampulós i en parlar de l'Albert diu coses extraordinàries. Presenta la gran figura del poeta ampurdanès sota un caire completament nou, completament contraposat a la visió que es pogués tenir del polític i l'explica, a base de les seves poesies, amb una gràcia fantàstica. Com és natural, tira l'aigua vers el seu molí o sigui vers la conclusió de la seva tesi perfectament ortodoxa. En Saltor té una clara significació catòlica, anti-vermella, és congregant, terciari franciscà i no desdii. En els darrers anys de la seva vida, l'Albert va confiar-s'hi i va fer-lo depositari dels seus originals inèdits. Aquests són d'una perfecció i una profunditat punyent. / La conferència d'en Saltor consistirà en el següent. Presentarà primer l'Albert inicial, enamorat de Nietzsche, anarquista que escriu veritables blasfèmies. Es purifica submergit en el món poètic i, en el curs de la seva obra, s'encara amb l'Infinit. Tràgicament oposa el seu esperit angèlic a les idees negatives, de les quals no es vol despendre. La seva poesia esdevé un furgar seguit a la recerca de la llum. Sense saber-ho, buscà Déu debatent-se entre tenebres. Al final de la seva vida, passada la guerra civil, revisada la seva condemna i posat en llibertat, compon la part darrera de la seva obra que delata la definitiva troballa de Déu. / És tan important el treball d'en Saltor i tal la seva opulència oratòrica que seria un error reduir l'acte als límits del grupet d'“Amics de la Poesia”. Sincerament crec que és el Centre qui, amb conveni amb els “Amics” que han iniciat l'organització, ha d'encaminar la conferència a plena propaganda. No us en pene-direu. Ja m'ho sabreu dir. / En Saltor no cobrarà res per la conferència. Únicament han d'ésser ateses les seves despeses de desplaçament. / Perdoneu la meua informació. / [...] En Saltor ha escrit a l'Arnabat indicant el divendres dia 8 per la conferència.”

Com veiem, per a determinats individus, parlar bé de l'obra poètica de Salvador Albert equivalia a glorificar “un rojo”. Sembla que era imperdonable que Albert hagués caigut, de jove, sota la influència de l'autor de L'Anticrist, que hagués estat diputat a Corts pels nacionalistes republicans i ambaixador de la República a Brussel·les entre 1931 i 1934 i, sobretot, que hagués estat jutjat i condemnat per un tribunal franquista. El cas és que, amb la col·laboració activa de Josep Iglésies, els “Amics” van portar a Reus personatges tan sospitosos com Carles Riba, Josep Ros, Pere Benavent, Tomàs Garcés o l'esmentat López-Picó. Aviat algú va denunciar uns activistes tan perillosos i una llista dels seus noms va arribar a la taula del jerarca titular del Govern Militar de la província. Ramon Amigó ens confirma que aquest algú va ser la senyora Canyà: “Aquestes denúncies potser no es feien sempre amb mala intenció, sinó només amb l'innocent propòsit d'obtenir alguna prebenda de l'autoritat amb capacitat per a concedir-ne. Posar al descobert qualsevol enemic emboscat s'havia d'agrair. Però, en aquest cas, hi devia haver més aviat un esperit de venjança en la denúncia, perquè la Llucieta havia estat defenestrada, contra la seva voluntat, de la junta de la Secció de Literatura del Centre de Lectura.” Al final, però, sembla que només en va sortir perjudicat un dels “Amics”, precisament qui menys podia gaudir de les sessions culturals vespertines per obligacions ineludibles: “indirectament, el jerarca va exercir la seva crueltat –estimulada per la bondadosa Llucieta– contra el Xavier Amorós, que llavors feia el soldat a Tarragona i estava, doncs, directament sota la fèrula de la màxima representació activa de l'exèrcit d'ocupació”.

I és que, de vegades, paguen justos per pecadors.